

STORTINGET

Innst. 404 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 101 L (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i forsvarsloven og folketrygdloven (kontrakt om tjenesteplikt for militære studenter)

Til Stortinget

Sammendrag

Forsvarsdepartementet fremmer i denne proposisjonen forslag til endringer og en ny bestemmelse i lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven) og endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).

Det foreslås å lovfeste at Forsvaret skal inngå kontrakt om tjenesteplikt med personer som tar utdanning ved Forsvarets høyskole (FHS). Videre foreslås det å innføre en definisjon av «militære studenter» i forsvarsloven § 3 og å tydeliggjøre at denne gruppen er tjenestepliktige etter § 2. Videre foreslås det å gjøre endringer i folketrygdlovens bestemmelse om yrkesskadedekning for militært personell i § 13-8. Formålet med endringene er å klargjøre de rettigheter og plikter bachelorstudentene ved FHS har under utdanningen, og deres rettslige status under studiet.

Forslag til endringer i forsvarsloven, forskrift 16. juni 2017 nr. 779 om verneplikt og heimevernstjeneste (vernepliktsforskriften) og folketrygdloven ble sendt på alminnelig høring 7. november 2022, med frist 23. januar 2023.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til Prop. 101 L (2022–2023) – Endringer i forsvarsloven og folketrygdloven (kontrakt om tjenesteplikt for militære studenter).

Komiteen merker seg at proposisjonen foreslår å lovfeste at Forsvaret skal inngå kontrakt om tjenesteplikt med personer som tar utdanning ved Forsvarets høyskole (FHS). Videre foreslås det å innføre en definisjon av «militære studenter» i forsvarsloven § 3 og å tydeliggjøre at denne gruppen er tjenestepliktige etter § 2.

Komiteen merker seg at det foreslås å gjøre endringer i folketrygdlovens bestemmelse om yrkesskadedekning for militært personell i § 13-8. Formålet med endringene er å klargjøre de rettigheter og plikter bachelorstudentene ved FHS har under utdanningen, og deres rettslige status under studiet.

Komiteen viser til at Stortinget gjennom Innst. 62 S (2016–2017) til Prop. 151 S (2015–2016) «Kampkraft og bærekraft» ga sin tilslutning til behovet for å reformere utdanningssystemet i Forsvaret. Komiteen er kjent med at det gjennom utdanningsreformen ble innført et nytt forvaltningssystem som innebar at kadettene, som

tidligere hadde vært ansatt med lønn under utdanning, ikke lenger skulle være ansatt, men motta en økonomisk godtgjørelse på 1 G samt fri kost og losji.

Komiteen merker seg at erfaringene fra de første årene etter utdanningsreformen med endrede vilkår for bachelorstudentene ved FHS har synliggjort at det er behov for et forbedret og tydeligere rammeverk for studentenes vilkår, rettigheter og plikter som ikke-ansatte i Forsvaret.

Komiteen merker seg at lovproposisjonen omfatter bachelorstudentene ved FHS, herunder studentene på Cyberingeniørskolen og Språk og etterretningsskolen (SESK), og studentene på årsstudium i militær ledelse og operasjoner. Dette uavhengig om de blir offiserer eller spesialister etter endt utdanning.

Komiteen merker seg at departementet foreslår å innføre begrepet «militære studenter» i forsvarsloven § 2. Selv om militære studenter er omfattet av «inngå kontrakt om tjeneste med Forsvaret» i forsvarsloven § 2, er det hensiktsmessig at dette fremgår uttrykkelig i lovteksten på samme måte som det er gjort for militært tilsatte. Komiteen støtter at dette vil synliggjøre at de militære studentene er en gruppe tjenesteplikktig personell i Forsvaret.

Komiteen merker seg at ved å innføre et nytt begrep som ikke allerede eksisterer i forsvarsloven, vil dette fordre en egen definisjon i forsvarsloven § 3. Komiteen støtter departementet i at det er hensiktsmessig å definere «militære studenter» i forsvarsloven § 3 som «personer som tar utdanning på bachelornivå i Forsvaret». Dette innebærer at også studenter som tas opp til et årsstudium, er omfattet av bestemmelsen.

Komiteen viser til departementets forarbeider til den nylig vedtatte lovendringen av forsvarsloven § 25, jf. Prop. 134 L (2021–2022) punkt 3.1.4, og deres vurdering av at det er nødvendig å lovregulere adgangen til å inngå kontrakt om tjenesteplikt. Grunnen til dette er at tjenesteplikten i Forsvaret er ansett å være så inngripende at Forsvaret må ha hjemmel i lov for å pålegge personer en slik tjenesteplikt. Komiteen støtter departementets forslag til ny § 25 c og lovfester at Forsvaret kan inngå kontrakt om tjenesteplikt med militære studenter.

Komiteen merker seg at det er foreslått i § 25 c at departementet gir forskrift om gjennomføringen av utdanningen og tjenesteplikt i Forsvaret.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til departementets vurdering av at studentene på bachelorutdanningen ved FHS og andre under utdanning i Forsvaret allerede i dag har et godt erstatningsrettslig vern.

Komiteen merker seg at det er behov for å tydeliggjøre hvilken yrkesskadedekning studentene har etter folketrygdloven dersom de blir skadet under

utdanning, og at yrkesskadedekningen de militære studentene har under utdanningen, bør fremgå eksplisitt av folketrygdloven.

Komiteen støtter at det lovfestes at alle militære studenter, uavhengig av om de har gjennomført førsteangstjenesten før studiestart, har en utvidet dekning etter folketrygdloven det første utdanningsåret.

Komiteen merker seg at militære studenter og andre under utdanning i Forsvaret vil ha en utvidet yrkesskadedekning for enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under det første året av utdanningen, og at det samme gjelder i de resterende årene av utdanningen når de deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold.

Komiteen merker seg departementets vurdering av at det er naturlig at militære lærlinger også gis den samme utvidede dekningen det første året av læretiden, på lik linje med det som foreslås for personer under utdanning i Forsvaret. Det betyr at de gis samme utvidede dekning det første året som vernepliktige og frivillig tjenestegjørende.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt deler proposisjonens mål om å klargjøre rettigheter og plikter bachelorstudentene ved FHS har under utdanningen, og deres rettslige status under studiet.

Disse medlemmer merker seg at Norges offisers- og spesialistforbund (NOF) Forsvaret, Norges ingeniør- og teknologiorganisasjon (NITO) og Sivilombudet i høringsrunden har stilt seg positive til at forslaget klargjør kadettens rettslige status innenfor ulike områder, men at det i høringsrunden også har kommet innvendinger. Blant annet fremgår det i proposisjonen at Tiltitsvalgordningen i Forsvaret (TVO) mener «det er behov for en ytterligere tydeliggjøring av kadettens rettigheter under utdanningen», at Forsvarets høgskole (FHS) mener forslaget vil gi et «fragmentarisk og uoversiktlig regelverk som ikke løser uklarhetene for verken de ansatte eller kadettene ved høgskolen», at Studentrådet ved Forsvarets høgskole stiller spørsmål ved om de foreslåtte endringene vil føre til en mer forutsigbar utdanning for studentene, og at Befalets fellesorganisasjon (BFO) mener forslaget vil etterlate uregulerte områder og uforutsigbarhet for kadettene, noe som etter BFOs mening burde vært korrigert før fremleggelse for Stortinget. Disse medlemmer merker seg også at Krigsskoleutdannede offiserers landsforening (KOL) og BFO mener at kadetter bør få en ansettelse under utdanningen ved FHS.

Videre viser disse medlemmer til at BFO, Studentrådet ved Forsvarets høgskole, Norges offisers- og spesialistforbunds kadettutvalg (NOFKA) og Kadettens fellesorganisasjon (KAFO) mener studiebelastningen er for høy, og har spilt inn at studentenes tjenestetid

må defineres, og at det er en forventning om at det settes klare rammer for hvordan kadettene studiehverdag skal gjennomføres.

Disse medlemmer merker seg også at NOFKA, KAFO, FHS, Studentrådet ved FHS og TVO mener forslaget til endring av erstatningsreglene er mangelfullt.

Komiteens medlem fra Rødt viser til forslag som fremmes i behandlingen av representantforslag fra representanter fra Rødt om å styrke Norges forsvarsevne, Dokument 8:207 S (2022–2023), om å forsere evaluering av utdanningsreformen i Forsvaret og ordningen for militært tilsatte, og mener innvendingene i høringsinnspillene, samt forslaget om at kadettene skal få ansettelse under utdanningen ved FHS, bør inngå i evalueringen for å sikre et tilstrekkelig tydelig regelverk med nødvendige rettigheter og forutsigbarhet for kadettene.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i forsvarsloven og folketrygdloven (kontrakt om tjenesteplikt for militære studenter)

I

I lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd andre punktum skal lyde:

Alle som har verneplikt, militært tilsatte, *militære studenter* og andre som har inngått kontrakt om tjeneste med Forsvaret, har tjenesteplikt.

§ 3 første ledd ny bokstav d skal lyde:

d. militære studenter: personer som tar utdanning på bachelornivå i Forsvaret.

Ny § 25 c skal lyde:

§ 25 c *Kontrakt om utdanning og tjenesteplikt i Forsvaret*

Militære studenter skal inngå kontrakt med Forsvaret om utdanning og tjenesteplikt før utdanningen starter. Det skal fremgå av kontrakten hvilke rettigheter og plikter som gjelder i utdanningsperioden.

Militære studenter er under utdanningsperioden tjenestepliktige etter § 2. De anses ikke som arbeidstakere.

Forsvaret kan ved inngåelse av kontrakt etter første ledd pålegge militære studenter pliktjeneste etter endt utdanning.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av utdanningen, innholdet i kontrakten og tjenesteplikt under utdanning.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd skal § 13-8 lyde:

§ 13-8 *Militærpersoner o.a.*

Følgende grupper av medlemmer er yrkesskadedekket:

- vernepliktige og frivillig tjenestegjørende etter forsvarsloven,
- tjenestepliktige og frivillig tjenestegjørende etter lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Siviltforsvaret,
- tjenestepliktige og frivillig tjenestegjørende etter lov 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet,
- militære studenter etter forsvarsloven og andre personer under utdanning i Forsvaret,*
- militært tilsatte etter forsvarsloven,
- militære lærlinger*
- personer som etter avtale deltar i Forsvarets tjeneste som lotter.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav a til c er yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått i tidsrommet fra de møter til tjeneste til de blir dimittert.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav d er yrkesskadedekket etter § 13-10 så langt den passer. Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under medlemmenes første utdanningsår og ellers når medlemmene deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold. Medlemmer som er på opptak til utdanning i Forsvaret er yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under opptaket.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav e er yrkesskadedekket etter bestemmelsene som gjelder for arbeidstakere. *Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått når de deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold.* Når medlemmene tjenestegjør i internasjonale operasjoner, er de yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under opphold i utlandet.

Medlemmer som nevnt i bokstav f er yrkesskadedekket etter bestemmelsene som gjelder for arbeidstakere. Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått første år av læretiden og ellers når medlemmene deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav g er yrkesskadedekket under kurs, øvelser og annen tjeneste for Forsvaret.

III
Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 23. mai 2023

Ine Eriksen Søreide

leder

Nils-Ole Foshaug

ordfører